

A konfirmáció, ahogy a fiatalok látják

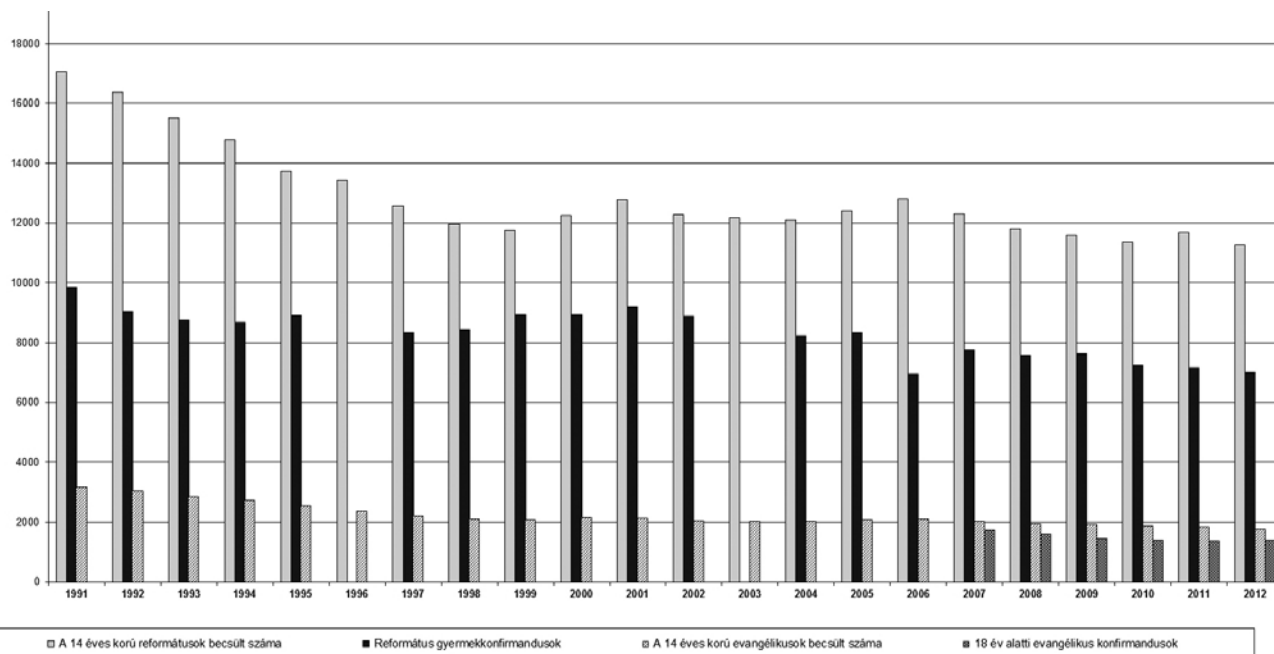
■ PÁNGYÁNSZKY ÁGNES – SIBA BALÁZS – HÁMORI ÁDÁM

A 2007-ben elkezdődött, Friedrich Schweitzer tübingeni gyakorlati teológiai professor által kezdeményezett nemzetközi konfirmációs kutatás újabb fordulóponthoz érkezett. 2015-ben jelenik meg a kutatás második fordulójának tanulmánykötete, amelyben e tanulmány szerzői összegzik azokat az eredményeket, amelyeket a magyarországi kutatás hozott a konfirmáció aktuális kérdéseinek vizsgálatában.

A hazai református, evangélikus és metodista kutatás Lengyelországgal együtt 2012-ben csatlakozott az addig már tíz ország részvételével zajló konfirmációs felméréshez.¹ A felmérés célja, hogy hozzásegítse az egyházakat a konfirmációban részt vevők (lelkészek, hitoktatók, konfirmandusok, szülők) konfirmációhoz való viszonyulásának mélyebb megértéséhez és elemzéséhez. A nemzetközi kutatás 2017-re tervezi azt az összegző elemzést, amelyben a konfirmációs kort elérő fiatalok megszólíthatóságáról és közösségi integrációjukról jövőképet születhet. Addig is Magyarországon több mint nyolcszáz konfirmandus és több száz lelkész töltötte ki azokat a kérdőíveket, amelyek a konfirmáció folyamatáról, ünnepéről és a konfirmációról

kialakult vélekedésükről szólnak. Magát a kutatást többfordulósra tervezte a nemzetközi kutatócsoport. A konfirmáció évében kitöltött kérdőívet három évvel később egy újabb kérdőív követi, amely a konfirmáció óta történt változásokra kérdez rá a konfirmált fiatalok hite és egyházhoz való kötődése vonatkozásában.

A hazai felmérés megvalósulása azt a lehetőséget is magában hordozza, hogy a közeljövőben bemutathassuk – itt, a *Lelkipásztor* lapjain is – a nemzetközi felmérések eredményeit és az összehasonlító elemzéseket. Most e tanulmány szerzői arra vállalkoznak, hogy bemutassák a magyarországi eredményeket. A felméréshez azonban az is hozzátartozik, hogy a kérdőívek kitöltésével kapcsolatos nehézségekről is szólnunk kell. Nehezítette a felmérést végzők munkáját az, hogy számos gyülekezetből nem érkeztek vissza a kérdőívek. Néhány ilyen gyülekezet a lelkészen keresztül jelezte, hogy az adott évben nem volt konfirmáció, így nem tudtak részt venni a felmérésben. Több helyről azonban egyáltalán nem érkezett visszajelzés, ami azt mutatta, hogy érdektelenségből vagy a fel nem vállalt munkatöbblet miatt nem kerültek kitöltésre a kérdőívek.

1. ábra

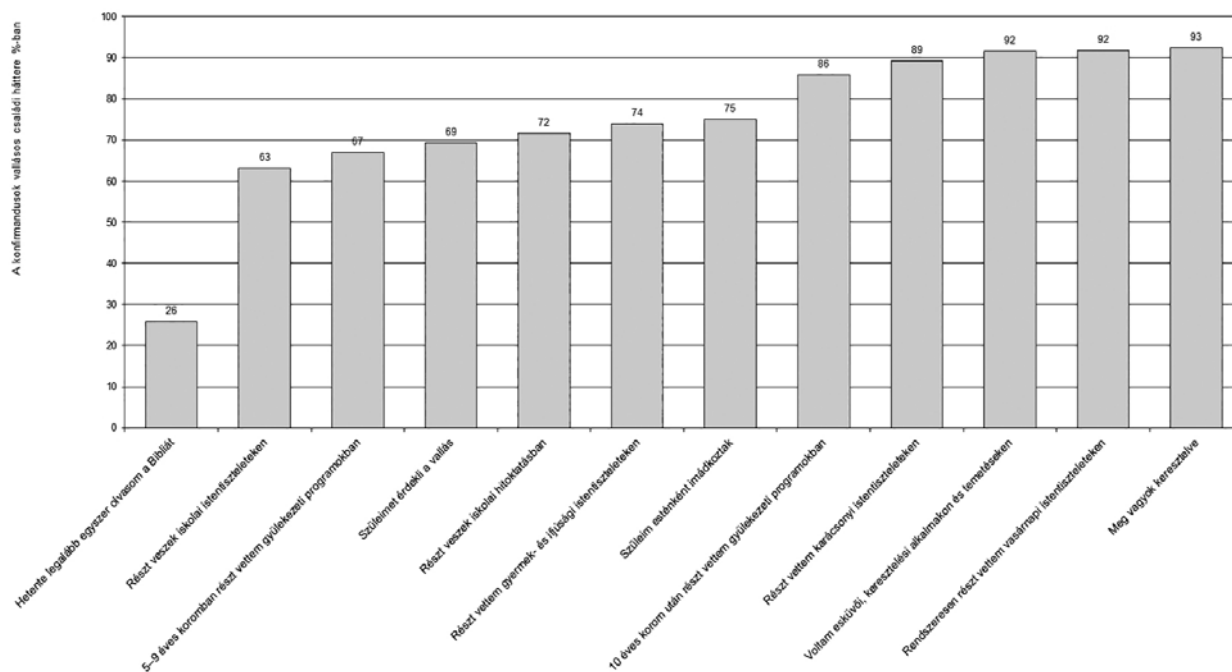
¹ A nemzetközi kutatás elméleti és gyakorlati eredményeiről további információkat találhatunk a www.confirmation-research.eu honlapon. A kutatás második forduló eredményeit tartalmazó kötet megjelenése 2015-ben várható.

A központi egyházi adminisztrációból származó adatok szerint az evangélikusnak kereszteltek háromnegyede részt vesz konfirmációs oktatásban. Az 1. összehasonlító ábra mutatja a református és az evangélikus konfirmáci-

ói arányokat. A konfirmációs kérdőívet 315 evangélikus fiatal és 45 felnőtt (lelkészek, hitoktatók) töltötte ki, és 65 gyülekezetből érkeztek visszajelzések. A beérkező evangélikus kérdőívek aránya a felmérésben részt vevők között a legjobb arányokat mutatta, és a feldolgozott eredmények valóban nagy segítséget nyújthatnak a konfirmáció kiértékelésében (1. ábra).

A konfirmáló fiatalok által vallott hittételek a konfirmáció előtt és után

Evangélikus egyházunkban a konfirmáció az első úrvacsoravétel mellett egyházunk tanításának megismerését és az arról tett vizsgát is jelenti. Ebből a szempontból nagyon jelentős kérdés, hogyan formálódik a konfirmá-

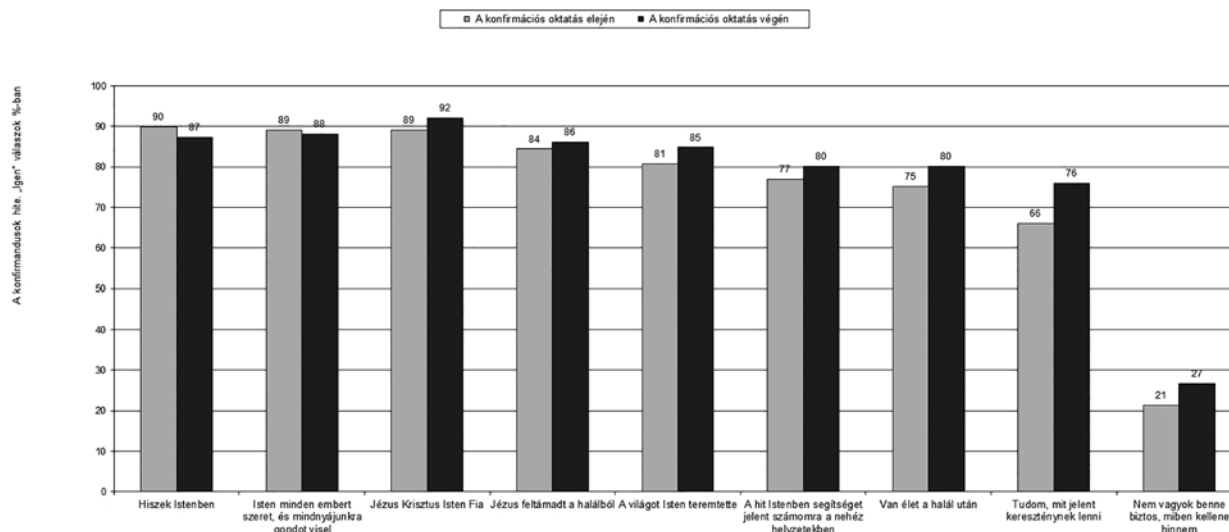
2. ábra

A konfirmációs felmérés eredményei

A konfirmandusok vallásos háttere

A konfirmandusok vallásos családi hátterének vizsgálata kiemelkedő jelentőségű, mivel számos konfirmandus családi indíttatásból, megkeresztelt evangélikusként érkezik a konfirmációs oktatásra. Az istentiszteleteken, egyházi alkalmon való részvétel, a gyülekezethez való tartozás a legtöbb evangélikus számára együtt jár a konfirmációs oktatásban és a konfirmációban való részvétellel. Az egyházi és gyülekezeti szocializáció meghatározó jellegű a konfirmációt tekintve. Összehasonlítva a magas arányokat az iskolai háttérrel, a szülők konkrét vallási érdeklődésével vagy a rendszeres bibliaolvasással, egyre alacsonyabb arányokat látunk. Mindebből arra következtethetünk, hogy egyházunk konfirmációs gyakorlatát mindmáig a népegyházi keretek jellemzik, és nagy többségben azok vesznek részt konfirmációs felkészítésben, akik e keretek között váltak tagjaivá egyházunknak (MOLNÁR 1988, 178–185. o.) (2. ábra).

ló fiatalok hite a konfirmációs felkészülés időszaka alatt. A 3. ábra mutatja, hogy az alapvető hittételekkel a konfirmandusok már korábban is tisztában voltak, bár érdekes eredménye a felmérésnek, hogy az első két hittétel alacsonyabb elfogadottságot mutat a konfirmáció után. A többi kivétel nélkül magasabb a konfirmáció végével, különösen is az a kijelentés, amely a keresztény hit tartalmának általános ismeretére utal, és amelynek elfogadottsága 66 százalékról 76 százalékra emelkedik a konfirmáció végére. Mindez mutatja, hogy a konfirmációnak milyen fontos szerepe van az addig tanultak összegzésében és rendszerezésében. A gyermekkor különböző szakaszaiban megtanult, de egységes rendszerbe még nem illesztett hittételek és vallásos tapasztalatok a konfirmáció alatt összeállhatnak egy tinédzser korú által is megértett, egységes hitrendszerbe, amely a konfirmáció utáni időkben alapjává válhat az elmélyült felnőtt hit kialakulásának és a tanítványi életnek (3. ábra).

3. ábra

A konfirmációs oktatás témakörei iránti érdeklődés

A konfirmációs oktatás tartalmára vonatkozóan két nagy csoportra oszthatóak azok a témakörök, amelyek a kérdőívben megtalálhatóak voltak. A hagyományos, kátérendszerre épülő oktatás főképpen a hit tartalmával kapcsolatos témaköröket tárgyalta, míg a többi előkerülő téma a konfirmációs oktatásban leginkább idő függvénye volt. A mai, kontextuális konfirmációs oktatás integrálja a két, látszólagosan különböző témakört. Az integrációra való törekvés lényege, hogy a fiatalok az életüket és érdeklődési köreiket ne a hittől elválasztva, hanem azzal szoros kapcsolatban, annak részeként élhessék meg.²

Ezt az integráns szemléletmódot tükrözi vissza a 4. ábra is, amelynek első, legtöbbet érdeklő témája a barátság kérdése. A téma iránti érdeklődés növekedése annak is köszönhető, hogy a konfirmációs felkészülés egyben komoly közösségi élmény is a fiatalok számára, amelyben a tanultak közvetlenül élhetők át és próbálhatók ki. Egy feladat például, amely célként tűzi ki, hogy egy időben mindenki egy adott célért imádkozzék, új mélységet adhat a közösség megtapasztalásának, ami új támpontokat nyújthat a közösségi élmények tudatosításának folyamatában.

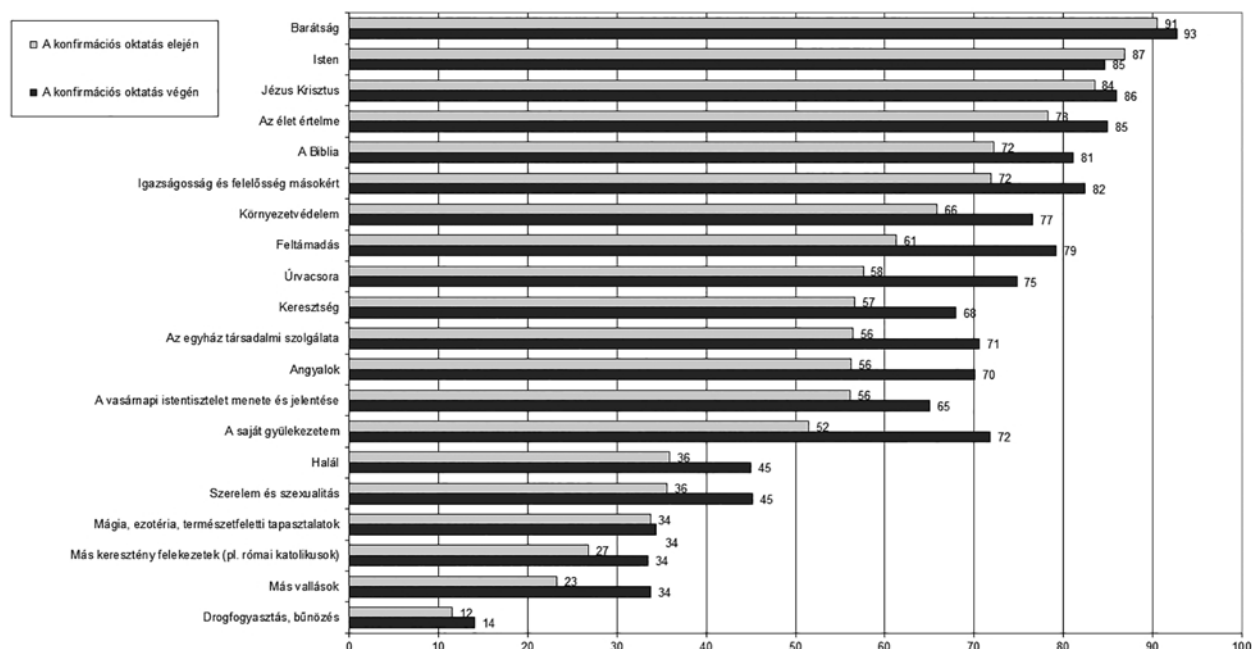
A hittel kapcsolatos kérdések talán egyedül Isten kérdésében mutatnak közel azonos kezdeti, majd konfirmáció utáni érdeklődést. Ez a magas arányú, szinte változatlan érdeklődés jól mutatja, hogy a gyermekkori hitoktatás leginkább az Isten létének és a bibliai történetekből megismerhető cselekvésének bemutatására koncentrálhat. A gyermekkor még nem alkalmas arra, hogy a hit fogalmi gondolkodásrendszerét felfogja, viszont a kamaszkorú fiatal már képes arra, hogy elvont fogalmakban is gondol-

² Erre az integrációra törekszik a *Tanuló közösségben* című konfirmációs tanári kézikönyv (SZABÓNÉ MÁTRAJ et al. 2008).

kodjon, és rendszert lásson a tanultakban. A konfirmáció végére megnövekedő érdeklődés Jézus Krisztus személye és műve iránt, az élet értelmére való rákérdezés, a Biblia szerepe, a másokért való felelősségvállalás, a feltámadás, a szentségek, az egyház és az adott gyülekezet megismerése a tudásvágy elmélyülését mutatja, és igazolja, hogy a fiatalokat ebben az életkorban már foglalkoztatják korábban még nem értett, de egyre érdekesebbnek mutató témák is. Az ábra alsó részében bemutatott témák sem a konfirmációs felkészülés elején, sem a végén nem voltak középpontban, ezért ezek közül egyedül a más vallások megismerése az, ami számottevő érdeklődésről tanúskodik (4. ábra).

Az egyházzól és a gyülekezetéről alkotott kép alakulása

Érdekes relációt mutat a konkrét konfirmációs közösség megtapasztalásának élménye, a felmerülő kérdések iránti nyitottság és az egyházzól és a gyülekezetéről alkotott kép összehasonlítása. Az alábbi táblázat tükrözi azokat a jelenségeket, amelyek miatt a konfirmáció égető kérdése egyházunknak, de a többi európai protestáns egyháznak is. A táblázat utolsó három kérdése a népegyházi keretek továbbélését és a megkereszteltek, konfirmáltak egyházzal való tartozását erősíti meg. A mostanában konfirmáló fiatalok is szeretnék gyermekeiket megkereszteltetni, szeretnének templomi esküvőt, és az egyház szerintük is sok jó dolgot tesz az emberekért. Ezekhez a meggyőződésekhez képest a konfirmáció után a konfirmándusok alig több mint fele szeretne istentiszteletre járni (tudjuk, ez az arány drasztikus csökkenést mutat a valóságban), lelki beszélgetést folytatni vagy ifiórákra járni. A táblázat első két kérdésével nem könnyű szembenéznünk, mégis nagyon tanulságosak az eredmények. Annak

4. ábra

ellenére, hogy sok gyülekezetben bízunk abban, hogy a konfirmandusok rendszeres istentisztelet-látogatása forradalmi változásokat fog előidézni, ez a várakozás a kérdőív eredményei alapján még nem valós. Az istentiszteleteket a konfirmáció végén többen gondolják unalmasnak, mint a konfirmáció kezdetén. Az a vélemény pedig, hogy az egyháznak nincs válasza valós kérdéseinkre, alig változik a konfirmációs év során. A konfirmációs tananyag tematikája, illetve az alkalmazott valláspedagógiai módszerek további vizsgálata reményeink szerint megoldást nyújthat ezekre a problémákra (5. ábra).

A konfirmációval kapcsolatos elégedettségi mutatók

Az általános elégedettség és a hitbeli ismeretek felmérése alapján a konfirmációs felkészülést vezető, a tanító személye csoportdinamikailag meghatározó. A konfirmandus közösség élményszerű megélését nagyban segíti, ha többnapos tábor is kapcsolódik az oktatáshoz. Az elégedettségi mutatók a 6. ábrán többségi pozitív véleményt jelentenek, de a 7. ábra a személyes bevonódásról és a csoportaktivitásról (leginkább az önkéntességről) már inkább 50 százalék alatti elégedettségi eredményt mutat. Az utóbbi eredmények arra mutatnak rá, hogy a konfirmáló fiatalok közül többeknek lenne már igénye arra, hogy valóban a felnőtt keresztény életre készítse fel őket a konfirmáció folyamata és eseménye. A személyesség, az életszerűség, a felelősségvállalás, az önállóság és a szabad véleményalkotás olyan kérdések, amelyeknek a konfirmációs oktatás során ugyanolyan fontosságot kellene tulajdonítanunk, mint a tanulók megszerezésének, a memoriterek megtanításának és

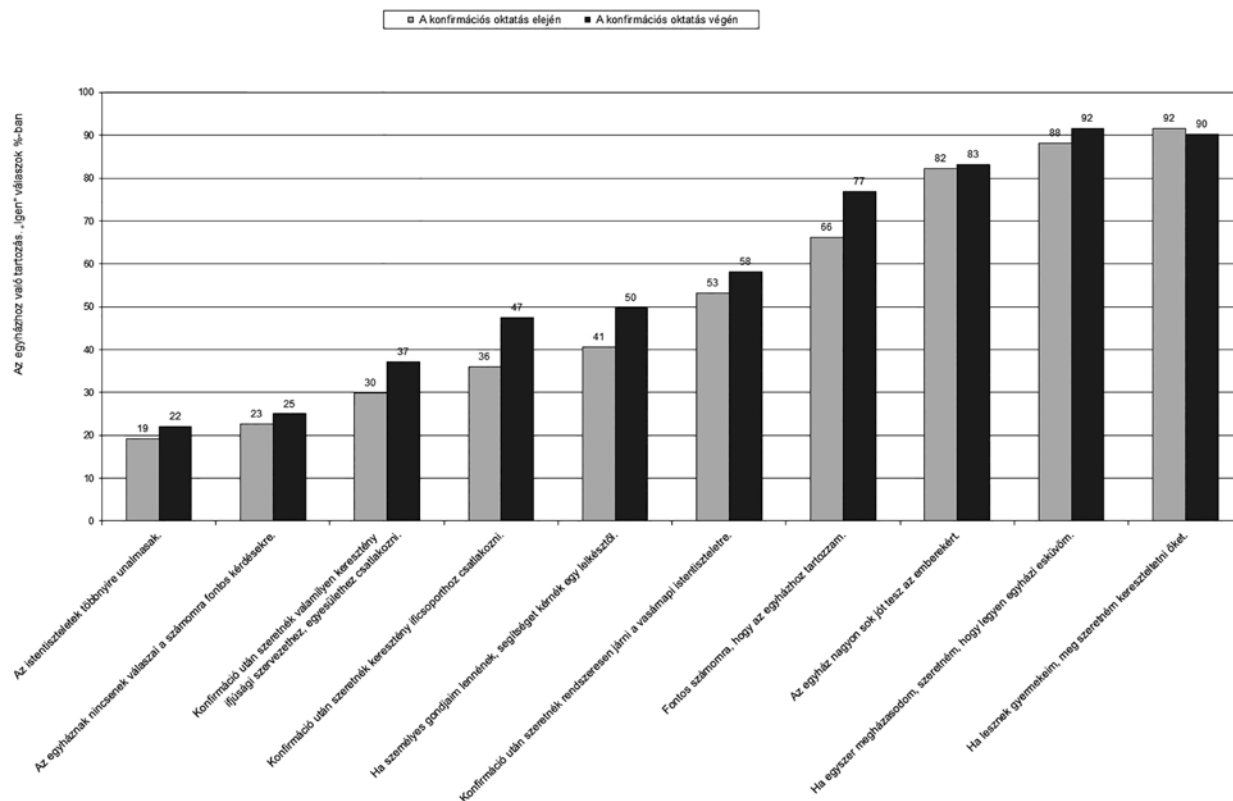
az egyházi élet megismerésének. Mivel a konfirmáció az utolsó széles kört érintő elérhetőségi lehetőség az egyház számára, ezért soha nem felesleges a konfirmációval kapcsolatos kérdések elemzése és a lehetséges változtatások bevezetése, természetesen úgy, hogy azok pluszt adjanak, és tiszteletben tartásuk az a tradíciót, amely a konfirmációs tanítás elhagyhatatlan lényege (6., 7. ábra).

Nemzetközi tendenciák

Jelen cikkben nem vállalkozhatunk a kilenc országra kiterjedt vizsgálat összehasonlító elemzésére, hiszen az eredmények nemzetközi szintű értékelése még folyik. Azonban fontosnak tartottuk a teljesség igénye nélkül, hogy pár érdekes adatot közlünk néhány fontosabb tendencia bemutatásának kedvéért. A táblázatban szereplő számok a hétfokozatú skálán a 6-os vagy 7-es értékeket jelölik (a feltett kérdéssel nagy, illetve teljes mértékben egyetértő válaszokat tükrözik ezek a számok) (1. táblázat).

A kutatás során megkérdezett csaknem harmincezer konfirmandus érdekes tükröt tart az egyházak elé. A csökkenő tendenciák ellenére a konfirmáció a tizenéves korosztály megszólításában még mindig nagy lehetőségnek számít, hiszen csak ebben a kilenc vizsgált országban még mindig ötszáz ezren, hazánkban pedig több ezren vesznek részt konfirmációs oktatásban évente.

A fiatalok általában pozitívan értékelik a konfirmációs felkészítés egészét, hiszen nemzetközi szinten a megkérdezettek mintegy háromnegyede nyilatkozott így. Emellett a konfirmáció is egy lehetőség arra, hogy a 13-14 évesek jobban beleszóljanak az egyház működésébe, és megérez-

5. ábra

zék a közösség erejét. Ez csak egy lehetőség, ami elszigetelt élmény maradhat, ha a konfirmáció előtt és után nem voltak a gyermekeknek és fiataloknak olyan élményeik, amelyek integrálnák őket közösségekbe. A konfirmáció a fiataloknak elsősorban a közösséghez tartozás élménye miatt fontos. Vonzó számukra a konfirmációs istentisztelet is, hiszen erre mintegy beavatási rítusként tekintenek, és spirituális élményeket várnak tőle. Ugyanakkor a vasárnapi istentiszteletek, amelyeket az egyházak kapnak szánnak a társadalom és az ifjúság felé, a fiatalok számára általában unalmasak. Ezen túlmenően a konfirmáció sikertelenségének általános oka az ifjak szerint az, ha úgy érzik, az egyház képviselői rájuk kényszerítik az akaratukat, ha nem figyelnek az ő igényeikre, és ha nem érzik a közösség élményét. Bár elviekben a fiatalok fontosnak látják az egyházzhoz tartozást, de arra a kérdésre, hogy maradnának-e egy ifjúsági közösség tagjai, már aránylag kevesen készek elköteleződéssel válaszolni.

A kutatás jövőre mutató tanulságai

Konfirmáció a mai társadalmi környezetben

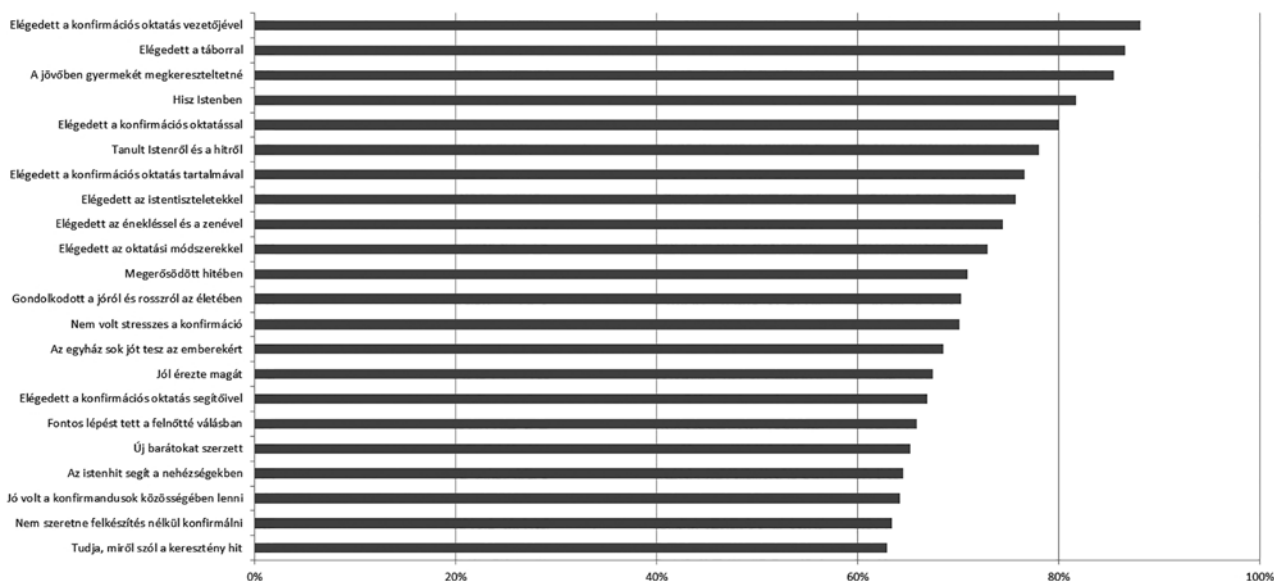
A konfirmációs kutatás eredményeit vizsgálva nem mehetünk el a mellett a tény mellett, hogy milyen kontextusban vizsgáljuk a konfirmáció mai megvalósulását.

Az évtizedek óta tapasztalható szekuláris környezet bizonyára nem kedvez sok egyházi folyamatnak, viszont nem tiltja az evangélium hirdetését. Ezért körültekintő társadalmi folyamatok vizsgálatával, egyházzsziológiai felmérések segítségével törekednünk kell arra, hogy a megszólítás, az örömhírhirdetés lehetőségével minden korosztály irányában éljünk, így a konfirmandus korosztály megszólításának, elérésének és integrálásának lehetőségével is.

A konfirmandusok korosztályos kérdéseinek megértéséhez nagy segítségünkre lehetnek Hámori Ádám és Rosta Gergely kutatásai alapján az ifjúságkutatás vallási vonatkozásainak megállapításai (HÁMORI–ROSTA 2011; ROSTA 2013):

- A fiatalok kevésbé vallásosak, mint az idősebbek.
- Körükben kis csoportot alkotnak azok, akika magukat az egyházuk tanításait követőknek vallják.
- Csökken körükben az egyházakhoz kötődően vallásosok aránya.
- Azok a fiatalok, akik magukat vallásosnak tartják, nagyobb arányban tartoznak a magasabb státuszú társadalmi csoportokba.
- A fiatalok körében népszerűbbek a nem keresztény gyökerekkel bíró vallási elemek.
- A fiatalok és az idősebb korosztály közötti vallási különbségek csökkenésére utalnak a vallásosság egyes dimenzióiban bekövetkezett változások.

▶ TANULMÁNYOK

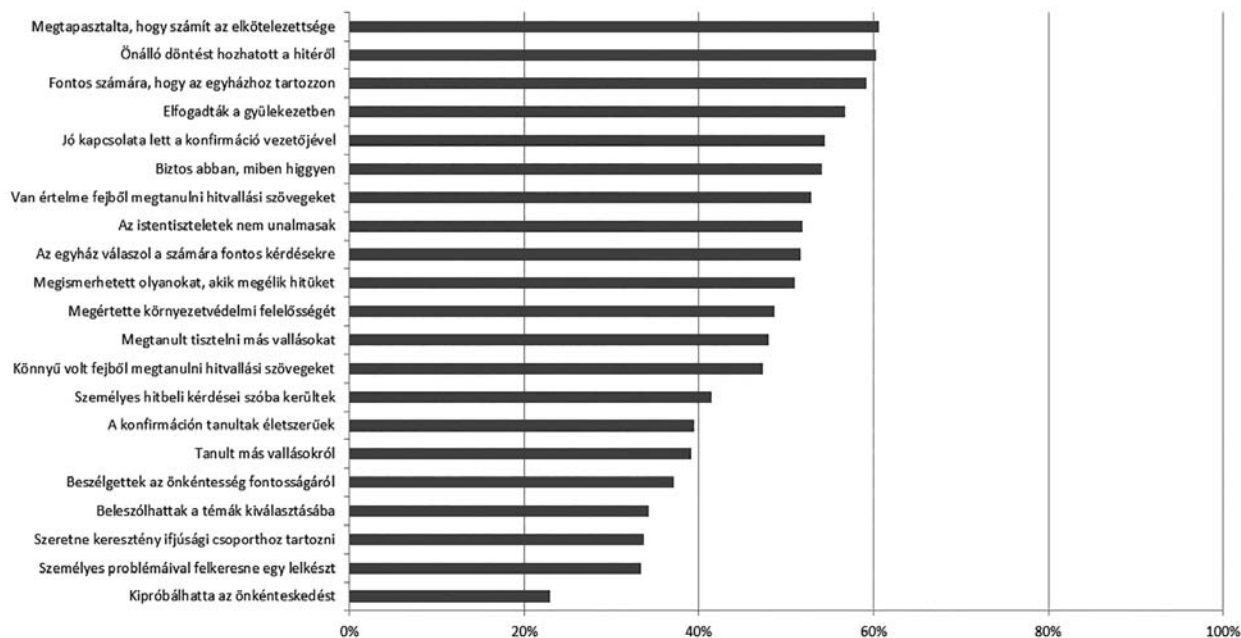
6. ábra

Hámori Ádám és Rosta Gergely a családi szocializációs környezet változására vezetik vissza az egyházi-as vallásosság csökkenő trendjét, hangsúlyozva, hogy a gyermekek és fiatalok vallásos neveltetése meghatározó a későbbi életszakaszok vallási kötődését, így a következő generációk egyházi kötődését tekintve is (HÁMORI–ROSTA 2014). Következtetésük szerint a kisebbségben lévő határozottan vallásos fiatalok és a növekvő többséget alkotó, vallás iránt érdektelen fiatalok további polarizációjára kell számítanunk. A konfirmációs gyakorlat kialakítása során tehát egyházunknak mielőbb fel kell készülnie a vallástalan családban felnevelkedett fiatalok megszólítására is.

Tanulságok és új kihívások

A nemzetközi konfirmációs kutatás felvetette, de valójában nem mérte a felnőttek konfirmációjának kérdését. Mivel a felnőttkeresztségben részesülők száma örömtelenül növekszik, érdemes lesz a közeljövőben ezt a kérdést a felnőttek katekézise szempontjából és statisztikai szempontból is vizsgálni.

A nemzetközi kutatás bizakodásra okot adó eredménye az, hogy alapvető elégedettséget mutat a konfirmáció folyamatával és az oktatással kapcsolatban. Ez a pozitív attitűd erősítheti azokat a folyamatokat, amelyekben egyházaink gyülekezetei átadhatják egymásnak bevált gyakorla-

7. ábra

	Összesen	Németország	Ausztria	Svájc	Dánia	Finnország	Norvégia	Svédország	Magyarország	Lengyelország
Elégedettség a konfirmáció egészét tekintve. (végén)	76%	75%	81%	71%	72%	79%	73%	90%	90%	86%
Hiszek Istenben. (elején)	58%	68%	71%	51%	67%	35%	46%	30%	86%	92%
Hiszek Istenben. (végén)	60%	69%	70%	51%	65%	41%	46%	37%	88%	92%
Azért kezdtem konfirmációs oktatásra járni, hogy megerősödjek a hitemben. (elején)	35%	43%	42%	22%	40%	18%	27%	21%	61%	89%
A konfirmációs oktatás során megerősödtem a hitemben. (végén)	55%	59%	63%	41%	56%	50%	46%	48%	85%	86%
Fontos számomra, hogy az egyházhoz tartozzam. (elején)	33%	41%	43%	26%	27%	28%	32%	18%	63%	83%
Fontos számomra, hogy az egyházhoz tartozzam. (végén)	40%	46%	48%	31%	31%	33%	37%	32%	76%	76%
Az istentiszteletek többnyire unalmasak. (elején)	50%	45%	42%	55%	50%	67%	51%	50%	19%	27%
Az istentiszteletek többnyire unalmasak. (végén)	54%	52%	47%	56%	56%	61%	54%	53%	21%	26%
Ha személyes gondjaim lennének, segítséget kérnék egy lelkésztől. (elején)	10%	9%	12%	7%	6%	12%	12%	12%	37%	43%
Ha személyes gondjaim lennének, segítséget kérnék egy lelkésztől. (végén)	16%	15%	18%	13%	11%	21%	21%	22%	50%	49%
A konfirmáció után szeretnék egy keresztény ificsoporthoz csatlakozni. (elején)	17%	18%	17%	11%	12%	22%	19%	15%	32%	58%
A konfirmáció után szeretnék egy keresztény ificsoporthoz csatlakozni. (végén)	26%	26%	26%	16%	11%	39%	23%	29%	46%	61%

1. táblázat

taik tapasztalatát, például az egyes gyülekezetekben már működő mentori feladatkört, amelyben a gyülekezet tagjai, presbiterei mentorává válnak egy-egy konfirmandusnak, és végigkísérik a konfirmációra való készülésének folyamatát. Hasonlóképpen bevált megoldás a táborozások gyakorlata, amikor a konfirmáció előtt néhány napos táborozás alkalmával készülnek a konfirmandusok a vizsgára és magára a konfirmációra.

Az elmúlt évek fontos kérdésévé vált az is, hogyan integrálható a konfirmált fiatalok közössége a gyülekezetek ifjúsági munkájába (NAGY 2009, 20. o.). Erre is született néhány megoldás, amelyek segíthetik a többi gyülekezetet is ennek kialakításában és fejlesztésében. A reformá-

tus egyházban működő Konfi+ konferenciasorozat nagy segítség a gyülekezetekben működő gyakorlatok megismerésében és átadásában.

A konfirmációval kapcsolatos már ismert kérdések felvetésén túl szeretném kiemelni azokat a jellemzőket, amelyek a nemzetközi felmérés speciális eredményei:

- A konfirmációs tanulás során előkerülő témakörök és az elégedettség mutatók alapján kirajzolódik, hogy a konfirmációs tanítást érdemes speciálisan a valláspedagógia mai eszközeivel vizsgálni, és megvalósítani a „változtalan curriculum – adaptív megközelítés” módszerét a tananyagot és a tananyag átadásának módját illetően.

- b) Nem új keletű a probléma, mégsem adhatjuk fel azt a törekvést, hogy istentiszteleteink tudjanak intergenerációs nyitottságúak és megszólítóak lenni több korosztály irányában is (SZABÓNÉ MÁTRAI 2004). Azt a sokszor mellékesnek tartott véleményt, hogy a fiatalok számára „unalmasak” istentiszteleteink, újra át kell gondolnunk a megszólíthatóság szempontjából.
- c) A kutatás alapján látható, hogy a konfirmandus korosztály fiataljai – főleg a konfirmációs időszak végén – már olyan életkorba értek, amikor frissen konfirmált felnőtt keresztényként meg is tudnák élni megvallott hitüket. A felnőtt keresztény, tanítványi élet „kezdetének” értelmezése a konfirmáció szempontjából segítséget nyújthatna a „kikonfirmálás” veszélye ellen.
- d) Az előbb felsorolt kérdések háttérben ott áll az a probléma, hogy hit és aktuális életkérdések milyen mélységben találkoznak a felkészülés, a tanítás és a beszélgetések során. Mivel igen jó a konfirmációt vezetőik megítélése, és lelkészeink, hitoktatóink és gyülekezeti munkatársaink bizonyára nem csupán autoritásuk, hanem nyitottságuk és közvetlenségük alapján is jó szolgálatot végeznek, ezért érdemes tudatosabban készülni arra, hogy a hitről és a hitre való tanítás találkozzon azokkal az élethelyzetekkel, amelyekből a konfirmandusok jönnek, vagy amelyekre éppen szívesen rákérdeznek.

A széles körű, minden kérdést felölelni mégsem tudó kutatást még legalább két szempont szerint érdemes lenne továbbfejleszteni. A hitoktatás, azon belül is a kötelező hit- és erkölcsstanoktatás megvalósulása néhány év távlatában majd biztosan új szempontokat hoz be a konfirmáció gyakorlatába. Hasonlóképpen izgalmas kérdés a konfirmáció az egyházi iskolák és a gyülekezetek kapcsolatának szempontjából (SIBA–HÁMORI 2015).

A nemzetközi kutatási eredményeket összefoglalva azt láthatjuk, hogy a konfirmáció mai gyakorlata lehetőséget kíván nyújtani a keresztény élet, az egész élethosszig elkísérő tanítványi lét megvalósítására, és célja szerint szeretné

megőrizni a konfirmált fiatalokat a hit fejlődésének útján. Mai egyházi helyzetünkben mégis azzal a nehézséggel kell szembenéznünk, hogy a konfirmáció természetes folytatása, a felnőtt keresztény lét megélése nehézségekbe ütközik, és a fiatalok megmaradása vagy visszatérése az egyházhoz további válaszokat igényel a most megvalósult nemzetközi kutatás és hazai tapasztalataink alapján is.

Hivatkozott művek

- HÁMORI Ádám – ROSTA Gergely 2011. Vallás és ifjúság. In: Bauer Béla – Szabó Andrea (szerk.): *Arctalan(?) nemzedék. Ifjúság 2000–2010 tanulmánykötet*. NCSSZI, Budapest.
- HÁMORI, Ádám – ROSTA, Gergely 2014. Declining Religiosity among Hungarian Youth after the Turn of the Millennium. Main Trends and Possible Explanations. In: Sepsi, Enikő – Balla, Péter – Csanády, Márton (szerk.): *Confessionality and University in the Modern World: 20th Anniversary Conference of „Károli” University*. L'Harmattan, Budapest. (Studia Caroliensia.) 322–338. o.
- MOLNÁR Miklós 1988. A konfirmáció célja és értelme. In: *Katechetikai és valláspedagógiai szöveggyűjtemény*. Szerk. Bodó Sára – Fekete Károly. Debrecen.
- NAGY ISTVÁN 2009. Die Praxis der Konfirmation in der Reformierten Kirche Ungarns. In: Gottfried Adam (szerk.): *Zukunftswerkstatt Konfirmandenarbeit. Perspektiven aus fünf europäischen Ländern*. Comenius-Institut, Münster.
- ROSTA Gergely 2013. Hit és vallásgyakorlat. In: Székely Levente (szerk.): *Magyar Ifjúság 2012 tanulmánykötet*. Kutatópont, Budapest.
- SIBA Balázs – HÁMORI Ádám 2015. Bevonódás vagy kikonfirmálás? A konfirmációs munka mint az ifjúsági misszió eszköze – kutatások tükrében. *Igazság és Élet*, 9. évf. 1. sz. 138–147. o.
- SZABÓNÉ MÁTRAI Marianna 2004. Generációk az istentiszteleten. In: Szabó Lajos (szerk.): *Ablaknyitás. Keresztén önisméret falakon belül és kívül*. Luther Kiadó, Budapest. 246–263. o.
- SZABÓNÉ MÁTRAI Marianna et al. (szerk.) 2008. *Tanuló közösségben. A konfirmációi oktatás kézikönyve*. Luther Kiadó, Budapest.